

1

2

3

4 IJsselstein, 17 oktober 2018

5

6 Geacht regiobestuur,

7 Namens de verkiezingsprogrammacommissie Provinciale Staten 2019 bied ik u graag het
8 concept-verkiezingsprogramma aan.

9 Aan het verkiezingsprogramma hebben veel mensen meegewerkt. Wij danken de afdelingen
10 die hebben gereageerd op ons verzoek om input. Wij danken de leden die één van de drie
11 werkateliers en de top 66-bijeenkomst hebben bezocht om met ons in gesprek te gaan. Wij
12 danken de afdelingen die in de laatste fase ons hebben uitgenodigd om het concept -
13 verkiezingsprogramma met de afdeling te delen.

14 Van meer dan 40 organisaties hebben wij gevraagd en ongevraagd een bijdrage mogen
15 ontvangen. Deze bijdragen hebben wij afgewogen en soms overgenomen in het concept.

16 Met de huidige Statenfractie en de gedeputeerde zijn we in gesprek gegaan over bereikte
17 resultaten en ambities voor de toekomst. Wij danken ze voor hun geduld, hun tomeloze
18 inzet in de afgelopen periode en hun hulp bij het aanscherpen van het
19 verkiezingsprogramma.

20 Het resultaat van al deze inbreng en bijeenkomsten leest u terug in het concept-
21 verkiezingsprogramma. De commissie is van mening dat het concept-programma
22 evenwichtig is en aanknopingspunten biedt voor de campagne.

23 Wij kijken uit naar de behandeling van het concept-verkiezingsprogramma tijdens de ARV
24 van 22 november.

25 Met vriendelijke groet,

26

27 Marijke van Beukering

28

29 De commissie stelt voor om een aantal kaders in het programma op te nemen.

30 Een voorbeeld van zo'n kader is:

31

Jij bent **student**

- Je wilt wonen op een prettige plek. En makkelijk naar je opleiding.
- De afgelopen periode heeft D66 geïnvesteerd in een tram naar de Uithof.
- Wij gaan de komende vier jaar inzetten op nog meer rechtstreeks openbaar vervoer naar de Uithof. Zodat je meer keuze hebt en de drukte op Utrecht Centraal kunt ontwijken.

32

33

34

35 Verkiezingsprogramma provincie Utrecht

36 2019-2023

37

38 Inhoudsopgave

39

- 40 1. [Inleiding](#)
- 41 2. [Duurzaamheid en energietransitie](#)
- 42 3. [Wonen en natuur](#)
- 43 4. [Reizen en rijden](#)
- 44 5. [Werk en ontspanning](#)
- 45 6. [Besturen en samenwerken](#)
- 46 7. [Utrecht en Europa](#)
- 47 8. [Investeren en besparen](#)
- 48 9. [Tot slot](#)

49

50

51

52 Inleiding

53

54 Welkom; dit is het verkiezingsprogramma van D66 Utrecht. We zijn blij dat je de moeite
55 neemt ons programma te bekijken.

56

57 D66 is een sociaal liberale partij: we gaan uit van de kracht van het individu met respect
58 voor de groep en de planeet. Soms moet die eigen kracht (tijdelijk) ondersteund worden.
59 Voor ons geldt dat de keuzevrijheid van de een niet ten koste mag gaan van een ander.
60 Vrijheid en solidariteit moeten in balans zijn.

61

62 Wij zijn democraten. Wij staan voor een democratie waar een meerderheid niet zijn wil
63 oplegt aan een minderheid. Integendeel: onze democratie kenmerkt zich door een
64 meerderheid die rekening houdt met de belangen van iedereen en daarmee minderheden
65 indirect een stem geeft. Zo kan de samenleving zich evenwichtig ontwikkelen.

66

67 En dan is er alles wat geen stem heeft. D66 zal daar altijd oog voor hebben. Onze
68 leefomgeving bestaat uit veel meer dan dat wat wij zelf zijn of ontwikkelen. Ons handelen
69 raakt veel meer. Natuur, dieren, bodem, lucht en water hebben in een democratie misschien
70 geen stem, maar verdienen wel onze aandacht.

71

72 Wij koesteren onze dromen en zijn er trots op. We zien een toekomst waarin iedereen zich
73 bewust is van het feit dat je succes niet in je eentje boekt, maar juist samen met anderen.
74 Een droom over een toekomst waarin we verschillen toejuichen. Waarin we allemaal gezond
75 kunnen leven, kunnen verzorgen en verzorgd kunnen worden als het nodig is. Een omgeving
76 waar iedereen fijn kan wonen, geld kan verdienen en geld kan uitgeven. Waarin we veilig en
77 vlot kunnen reizen zonder negatieve gevolgen voor generaties in de toekomst.

78

79 Maar het blijft niet bij dromen. We willen stap voor stap onze droom verwezenlijken. Zaken
80 bereiken door dingen te doen, te vallen en weer op te staan. Niemand heeft iets aan een
81 utopie. We zijn niet alleen; Nederland komt vooruit als we samenwerken en oog hebben
82 voor de ander.

83

84 D66 zorgt in het provinciebestuur voor participatie van de inwoners. Die willen we actief
85 opzoeken, vragen stellen en ondersteunen als dat nodig is. Samen met inwoners willen we
86 de keuzes maken en ons inzetten voor bestaande of nieuwe voorzieningen.

87

88 De provincie Utrecht groeit. Groei is geen doel op zich, maar de Randstad trekt nu eenmaal
89 mensen aan. Naast mensen die hier willen wonen weten ook steeds meer bedrijven de weg
90 naar Utrecht te vinden. Groei kan en moet toekomstvast zijn, gebaseerd op innovatie en
91 circulariteit. Zo gaat de kracht van groei niet ten koste van ons welzijn.

92

93 Een goed vestigingsklimaat trekt bedrijven aan met een vraag naar goede werknemers.
94 Omdat het aanbod van werk in evenwicht moet blijven met de vraag, blijven we inzetten op
95 scholing. Samenwerking tussen bedrijven, werknemers en onderwijsinstellingen is daarbij
96 essentieel, evenals de samenwerking tussen gemeenten. De focus van de provincie moet
97 liggen bij het MBO, omdat er grote tekorten zijn aan vakmensen. Met meer prioriteit voor
98 onderwijs bouwen we aan kennis, kracht en kansen voor iedereen.

99
100 Of je nu ver van je school woont, slechtziend bent, in een andere provincie werkt of in een
101 rolstoel zit, je moet je bestemming veilig en eenvoudig kunnen bereiken. Wij zien een
102 provincie voor ons waar efficiënt gereisd kan worden. Met aandacht voor inpassing: nieuwe
103 verbindingen mogen de kwaliteit van de leefomgeving en de natuur niet aantasten. We
104 willen een duurzaam bereikbare provincie voor iedereen, waar gezond geleefd kan worden.

105
106 Gezond leven is ook gezond wonen. Het succes van onze provincie resulteert in een
107 groeiend aantal inwoners, met name in de agglomeraties. De vraag naar woningen is groot,
108 in alle segmenten van de woningmarkt. De bedrijvigheid in onze provincie groeit ook.
109 Bedrijven die bedrijfslocaties nodig hebben. Woningen en bedrijven die bereikbaar moeten
110 zijn. Dat strijdt om voorrang met een mooie en diverse natuur, schone lucht, een stevige en
111 gezonde bodem. Wij vinden dat de noodzaak om aan de ruimtelijke behoefte te voldoen,
112 niet zomaar ten koste mag gaan van de leefomgeving. We leven nu, maar ook toekomstige
113 generaties doen er toe. Samen met de uitdagingen op het gebied van energievoorzieningen
114 en klimaatbestendigheid zijn er dus genoeg factoren aanwezig die invloed hebben op de
115 inrichting van onze leefomgeving. Het vraagt om scherpe keuzes.

116
117 Het bovenstaande maakt helder dat de provincie Utrecht een paar stevige uitdagingen kent.
118 We durven te kiezen. En we hebben het lef om te hervormen wat hervormd moet worden.
119 We zullen nooit aarzelen om het probleem recht in de ogen te kijken. Taboes bestaan niet,
120 we draaien nergens omheen. Van onderwijs tot de arbeidsmarkt, van starterswoning tot
121 voorziening voor ouderen, van monumentaal landschap tot zonneveld; we moeten doen wat
122 nodig is.

123
124 In de komende vier jaar wil D66 daarom doelgerichte keuzes maken in onze provincie.
125 Daarvoor willen we ook over grenzen heen kijken, een brede blik houden. Niet alleen
126 geografisch, maar ook inhoudelijk. Een standpunt op het gebied van verkeer kan ook het
127 woongenot raken. Of gevolgen hebben voor duurzaamheid. In dit programma kiezen we dan
128 ook duidelijk voor een integrale aanpak, waardoor de indeling in hoofdstukken tot de nodige
129 hoofdbreken heeft geleid en herhalingen niet te voorkomen waren.

130
131 In dit programma geven we aan hoe wij handelen om onze droom te bereiken. Stap voor
132 stap.

133

134 Bereikte resultaten

135

136 D66 heeft de afgelopen periode duidelijk haar stempel gedrukt op het beleid in de provincie.

137 Op diverse terreinen is de invloed van D66 zichtbaar geworden. We sommen hieronder een

138 aantal resultaten daarvan op:

139

140 • Dankzij D66 mag Utrecht zich nu een regenboog-provincie noemen;

141 • Dankzij D66 staat Artikel 1 op de muur in het provinciehuis;

142 • Door D66 voelen meer inwoners zich betrokken; iedere scholier start in het
143 provinciehuis en gast van de Staten is ingevoerd;

144 •

145

146 Wordt nog verder aangevuld.

147

148

149

Duurzaamheid en energietransitie

150

151 Voor D66 is duurzaamheid vanzelfsprekend. Het is verweven in ons hele provinciale
152 programma. Een stem op D66 is een stem voor duurzaamheid. We willen zorgen dat
153 de doelen van het klimaatakkoord van Parijs en het nationale klimaatakkoord
154 daadwerkelijk gehaald worden. Dat betekent dat we moeten versnellen en dat we
155 nieuwe wegen moeten inslaan. Om in 2040 energieneutraal te zijn gaan we tenminste
156 30% van het huidige energieverbruik in 2030 duurzaam opwekken (dertig -in-dertig) en
157 is het verbruik in 2030 minimaal gehalveerd ten opzichte van 2016 .

158

159 De energietransitie is een ongekende opgave. Het kan, maar dan moeten we er de
160 komende decennia hard aan werken. Gebouwen worden vergaand geïsoleerd, het
161 vervoer moet duurzamer, en energieopwekking zal een plek in onze provincie krijgen.
162 De provincie zal met veel partijen, inwoners, en bedrijven samen moeten werken om
163 de energietransitie te realiseren. D66 wil dat inwoners zoveel mogelijk meeprofiteren
164 van de opbrengst van lokale energie opwekking. Zo ervaren zij niet alleen de lasten
165 maar ook de lusten.

166

Actieve rol van de provincie

168 De provincie Utrecht staat gelukkig niet alleen voor de transitie. Er wordt door diverse
169 partijen hard gewerkt aan de omslag naar duurzame bronnen. Tegelijk moeten we
170 constateren dat in 2016 nog maar 3 procent van de gebruikte energie duurzaam werd
171 opgewekt. Daarom vindt D66 dat de provincie een actievere rol moet vervullen en meer
172 moet doen voor een versnelling. Dit vereist een leidende rol waarbij de provincie waarborgt
173 dat alle gemeenten hun aandeel leveren in de verduurzaming. Hierbij moeten gemeenten
174 samenwerken om de klimaatdoelen te behalen.

175

176 De provincie speelt een belangrijke rol bij het aanjagen van de energietransitie. Daarom
177 willen we het energietransitie team van de provincie versterken. Dit team neemt geen taken
178 van regio's en gemeenten over, maar ondersteunt hen met menskracht en expertise. Dit
179 team zoekt voortdurend afstemming met de beheerder van het Energiefonds Utrecht en met
180 de Economic Board Utrecht (EBU).

181

182 De provincie kan meer gebruik maken van (en bij gemeenten aandringen op) de
183 mogelijkheid van handhaving, zoals bij de verplichting van bedrijven om energiebesparende
184 maatregelen te nemen in het kader van het activiteitenbesluit, of de verplichting om met hun
185 kantoor in 2023 te voldoen aan label C, conform Europese regelgeving.

186

187 Het energiefonds vervult volgens D66 een belangrijke rol bij het verstrekken van leningen
188 onder aantrekkelijke voorwaarden aan bedrijven, agrarische ondernemers, VvE's, s,
189 energiecoöperaties en dergelijke. Ook zorgen we dat de provincie aansluit bij de landelijke
190 plannen voor een ontwikkelfonds. Dat is vooral belangrijk in de beginfase van projecten,
191 zoals het opzetten van een projectorganisatie en haalbaarheidsberekening. Tenslotte is er
192 extra inzet nodig voor deskundigheidsinbreng bij energiecoöperaties en kleinere bedrijven.

193

194 ➤ **D66 wil dat:**

- 195 ● de provincie doorpakt in de energietransitie door een leidende rol op
196 zich te nemen en daarmee waarborgen dat gemeenten hun aandeel
197 leveren
- 198 ● er meer gebruik gemaakt wordt van handhaving op de verplichte
199 verduurzaming van bedrijven
- 200 ● er meer geld en expertise wordt ingezet om de energietransitie te
201 ondersteunen en te versnellen

202

203 **Opwekking van duurzame energie**

204 D66 stelt als doel om lokaal 30% van ons huidige verbruik in 2030 duurzaam op te wekken.
205 Dat is een versnelling; het huidige beleid bereikt dit percentage pas in 2040. Daarvoor willen
206 we in onze provincie 1 gigawatt aan energie produceren. Dit betekent dat nieuwe duurzame
207 energiebronnen een plaats in het landschap moeten krijgen. De provincie heeft de uitdaging
208 om deze ruimte te vinden en de wind- en zonneparken in te passen temidden van andere
209 maatschappelijke functies. Dit vraagt om zorgvuldige planvorming, vanuit een integrale
210 aanpak en met veel aandacht voor maatschappelijke acceptatie.

211

212 De provincie kan samenwerken met de gemeenten en de regio's in regionale
213 energiestrategieën. De provincie stelt met deze partijen samen de energieopgave per gebied
214 vast. Kansencarten en stappenplannen vormen per gebied de strategie. Ook andere
215 verduurzamingsdoelstellingen moeten in deze stappenplannen worden opgenomen. D66 wil
216 dat de samenwerking zichtbaar wordt in een jaarlijkse rapportage van de resultaten. Verder
217 kan de provincie gemeenten en ontwikkelaars helpen met handreikingen om te komen tot
218 locatiekeuzes en ontwerpprincipes.

219

220 We willen de grote ambitie op het gebied van energieopwekking zoveel mogelijk aanpakken
221 door samen te werken en te stimuleren, maar de provincie heeft uiteindelijk meer
222 mogelijkheden. Dwang heeft niet onze voorkeur maar het is wel belangrijk om de urgentie
223 duidelijk te maken. Gemeenten die stappen zetten bieden we de zekerheid dat zij niet
224 worden geconfronteerd met gemeenten die achterover leunen zonder een bijdrage te
225 leveren. De provincie moet uiteindelijk in kunnen grijpen om dit te voorkomen. In de richting
226 van de rijksoverheid kan de provincie blijven wijzen op belemmerende regels die de transitie
227 in de weg staan.

228

229 In de omgevingsvisie stellen we een ruimtelijk beleid op voor zonnevelden en windparken.
230 Daar kan de provincie nu al mee aan de slag gaan. Multifunctioneel ruimtegebruik (zoals
231 zonnevelden in combinatie met het houden van schapen of kippen) is een goede
232 ontwikkeling; de integratie met natuur en recreatie is erg belangrijk.

233
234 Maatschappelijke acceptatie van duurzame energie is voor D66 een belangrijke
235 randvoorwaarde. Dat geldt voor het realiseren van windmolenparken, zonnevelden of een
236 combinatie ervan. Dat er energieopwekking moet komen vloeit voort uit de doelen en is
237 daarmee een gegeven. Inwoners moeten kunnen meedenken over de duurzame
238 energieopwekking die in hun omgeving wordt gerealiseerd.

239
240 Draagvlak kan op veel manieren worden verkregen, zoals het organiseren van
241 bijeenkomsten, waar inwoners op hun gemeentekaart kunnen aangeven hoe zij het
242 energievraagstuk willen inpassen. Hoeveelheden op te wekken duurzame energie staan
243 vooraf vast, maar de inpassing kan in samenspraak worden gedaan. Deze participatie kan
244 deels ook via internet. Een belangrijk onderdeel van acceptatie is dat omwonenden van
245 energieopwekking niet alleen de lasten, maar ook de lusten ervaren. D66 vindt dat bij
246 nieuwe initiatieven moet worden gestreefd naar minimaal 50% lokaal profijt voor de
247 bevolking. De regionale ontwikkelingsmaatschappij (ROM) kan dit soort lokale initiatieven in
248 de opstartfase ondersteunen. Ook kunnen succesvoorbeelden van het verkrijgen van
249 acceptatie uit andere provincies worden toegepast in de provincie Utrecht.

250

251 > Wat D66 betreft:

- 252 ● neemt de provincie een actievere rol op zich in de energietransitie
- 253 ● stelt de provincie een kanskaart op, waarbij rekening wordt
254 gehouden met de bestaande infrastructuur, om gemeenten en
255 ontwikkelaars te stimuleren om geothermische energie, wind- en
256 zonne-energie op te wekken
- 257 ● maakt de provincie met andere partijen een meerjarig stappenplan om
258 te verduurzamen en in 2040 energieneutraal te worden, en houdt zij
259 de resultaten scherp in de gaten
- 260 ● streven we in de provincie bij nieuwe duurzame energieopwekking
261 naar minimaal 50% lokaal profijt voor omwonenden

262

263 **Energieopslag**

264 De transitie naar duurzame energie vraagt ook een grotere aandacht voor energieopslag.
265 Huidige energieopwekking kan worden afgestemd op het verbruik, maar zon en wind
266 luisteren niet naar verbruik. 's Nachts is er geen zon en in de zomer is er meer dan in de
267 winter. Daarom gaan we energieopslag realiseren zodat we duurzame energiebronnen
268 optimaal te kunnen benutten. De provincie brengt de behoefte aan opslag in kaart en zorgt
269 dat dit meegenomen wordt in de regionale energiestrategieën.

270

271 D66 hecht er belang aan dat de provincie en gemeenten de aanschaf van energieopslag
272 stimuleert. Bedrijven, VVE's en energiecollectieven kunnen buurtbatterijen in gebruik nemen,
273 projecten met opslag in deelauto's verdienen ondersteuning. Het Energiefonds Utrecht is
274 hier een goed instrument voor. Voor seizoensgebonden opslag ligt het gebruik van accu's
275 minder voor de hand. De provincie zal wat D66 betreft daarom ook moeten kijken naar
276 diverse opslagopties (zoals waterstof) en onderzoeken welke het meest efficiënt zijn.

277

278

279 ➤ **D66 wil:**

280 ● dat de provincie samen met de regio's en de gemeenten zorgt voor
281 een vergroting van de energie-opslagcapaciteit

282 ● dat het Energiefonds Utrecht gewenste vormen van energieopslag
283 stimuleert

284 ● dat de provincie onderzoek doet naar seizoensgebonden
285 energieopslag

286

287 **Warmtetransitie**

288 Gemeenten zijn vanuit het rijk verplicht om uiterlijk in 2021 een warmteplan op te stellen om
289 te laten zien hoe ze de transitie naar een aardgasvrije samenleving gaan vormgeven. D66 wil
290 dat de provincie dit proces ondersteunt en het voortouw neemt in het opstellen van de
291 regionale energiestrategieën voor projecten die de gemeentegrens overstijgen.

292

293 Bij het inschakelen van duurzame warmtebronnen moet volgens D66 worden gedacht aan
294 CO₂-neutrale warmtenetten op basis van restwarmte, warmte in riool- en oppervlaktewater,
295 of andere aantoonbaar duurzame warmtebronnen. Voor nieuwbouw wordt gemikt op lage-
296 temperatuur-warmtenetten op basis van geothermie of oppervlaktewater. Per gebied zal
297 moeten worden vastgesteld wat de beste optie is en langs welk tijdspad de omslag van
298 aardgas naar de nieuwe bronnen zal plaatsvinden. Daarin speelt uiteraard ook de all-electric
299 oplossing met warmtepompen een rol. Geothermie heeft veel potentie; we zetten het
300 onderzoek naar geothermie daarom met enthousiasme door. De provincie geeft binnen een
301 redelijke termijn aan voor welke locaties geothermie in de provincie Utrecht een goede optie
302 is.

303

304 ➤ **D66 wil:**

305 ● dat de provincie het voortouw neemt in het opstellen van regionale
306 energiestrategieën met betrekking tot de warmtetransitie, in
307 samenwerking met regio's en gemeenten

308 ● dat de provincie inzet op geothermie en binnen enkele jaren
309 duidelijkheid geeft over welke locaties goed zijn voor het gebruik van
310 geothermie in de provincie

311

312

313 **Duurzaam bouwen, bestaande bouw verduurzamen**

314 D66 wil om het energieverbruik te reduceren dat er in de provincie, in de komende
315 Statenperiode, 50.000 nul -op-de-meter woningen worden gerealiseerd. Dat is nog geen
316 10% van alle woningen. Dit kan via nieuwbouw en renovatie door huiseigenaren, VvE's, en
317 woningcorporaties. De provincie zal hiervoor 5 miljoen euro reserveren uit het energiefonds
318 om huiseigenaren via zachte leningen te stimuleren deze stap te zetten. Door kennis over
319 het verduurzamen van woningen te delen proberen we zoveel mogelijk mensen aan te laten
320 sluiten bij dit initiatief. De provincie stimuleert gemeenten om een wijkgerichte aanpak toe te
321 passen bij verduurzaming.

322

323 > **D66 wil:**

- 324 • dat in de provincie in de komende vier jaar minimaal 50.000 'nul-op-
325 de-meter' woningen worden gerealiseerd
- 326 • 5 miljoen euro beschikbaar stellen via het energiefonds voor zachte
327 leningen om huiseigenaren die willen renoveren naar een nul-op-de-
328 meter woning te helpen

329

330 **Gezonde lucht**

331 Gezonde lucht is van levensbelang voor onze gezondheid, en door ongezonde lucht leven
332 we minder lang. Langzaam verbetert de luchtkwaliteit, maar de lucht is in de provincie
333 Utrecht nog altijd vuiler dan volgens de WHO-norm zou moeten. Dankzij D66 is de WHO-
334 norm nu een belangrijk kader bij onze besluitvorming. De provincie continueert haar inzet via
335 de samenwerkingsagenda Gezonde Lucht met gemeenten, provincies, rijksoverheid en de
336 transportsector.

337

338 > **D66 wil dat:**

- 339 • de provincie doorgaat met haar inzet in de samenwerkingsagenda
340 Gezonde Lucht

341

342 **Recycling, circulariteit en voorkomen vervuiling**

343 Voor veel grondstoffen zijn we afhankelijk van het buitenland en het risico bestaat dat
344 bepaalde grondstoffen opraken. D66 wil dat we schaarse grondstoffen zoveel mogelijk
345 hergebruiken. We zien kansen voor een provinciale marktplaats gericht op hergebruik van
346 bouwmaterialen. Hiervoor is het belangrijk dat bij het bouwen van onze woningen en
347 gebouwen zoveel mogelijk wordt uitgegaan van de herbruikbaarheid van componenten. We
348 zullen gemeenten en bedrijven aansporen om bij te dragen aan het circulair maken van de
349 economie. In alle ruimtelijke ontwikkelingen wordt circulair bouwen als norm gehanteerd.
350 Wanneer de provincie zelf inkoop of aanbestedingen doet is hergebruik in combinatie met
351 herbruikbaarheid de norm (circulair, tenzij).

352

353 Ondernijvende drugscriminaliteit bedreigt ook onze provincie. Dumping van hieraan
354 gerelateerde afvalstoffen raakt direct aan onze veiligheid en de kwaliteit van de

355 leefomgeving. We vinden dit onacceptabel en willen dat de provincie scherper toezicht
356 houdt in het buitengebied.

357

358 ➤ **Wat D 66 betreft:**

359 ● vormen hergebruik en herbruikbaarheid (circulariteit) de norm bij
360 inkopen en aanbestedingen

361 ● stimuleert de provincie bedrijven en initiatieven die hergebruik van
362 grondstoffen mogelijk maken

363 ● wordt afval als gevolg van drugsproductie actief opgespoord en
364 bestreden

365

366

367 Wonen en natuur

368

369 **In 2021 treedt de Omgevingswet in werking. De omgevingsvisie moet dan ook**
370 **geformuleerd zijn. Voor de provincie de kans om in haar omgevingsvisie alle**
371 **provinciale kerntaken zoals wonen, werken, water, lucht, bodem, landschappen,**
372 **natuur, infrastructuur en cultureel erfgoed uitgebalanceerd vorm te geven. Juist in**
373 **deze tijd, waar de spanning op de woningmarkt groot is en waar de natuur een**
374 **belangrijke belevingswaarde is, wil D66 concreet beleid voor wonen en natuur.**

375

376 Er komen grote uitdagingen op de provincie Utrecht af. Steeds meer mensen willen hier
377 wonen, met name in en om de steden. Er wonen gemiddeld steeds minder mensen in een
378 huis. Het leidt tot een grote behoefte aan woningen, die het aanbod ver overstijgt. Het
379 gevolg is dat normaal wonen voor grote groepen mensen onbetaalbaar wordt. Het
380 ontwikkelen van nieuwe woningbouwlocaties duurt zo'n zeven jaar. Tot 2025 zitten er
381 plannen in de pijplijn, voor de periode daarna moeten we nu de keuzes maken. Een tweede
382 uitdaging is de opwek van duurzame energie en de beperking van uitstoot van CO₂ door
383 ander landgebruik.

384

385 We zien kansen voor agrarische ondernemers in de bodemdalingsgebieden. Zon, wind en
386 biomassa in goed ingepaste energielandschappen betekenen nieuwe bronnen van
387 inkomsten. Deze ontwikkelingen werken we samen met de inwoners en ondernemers uit in
388 een provinciale omgevingsvisie. Als in 2021 de Omgevingswet ingaat, moet deze af zijn. Het
389 zoeken naar een goede balans, zonder de uitdagingen te ontkennen, is daarin voor ons de
390 leidraad.

391

392 De aantrekkingskracht van onze provincie resulteert in een groeiend aantal inwoners, met
393 name in de en rond Utrecht en Amersfoort. De roep om woningen is groot, vooral in de
394 segmenten sociaal en middeldure huur en -koop. De bedrijvigheid in onze provincie groeit
395 sterk. Grote en kleine bedrijven zoeken vestigingsplekken. Bedrijfslocaties die bereikbaar
396 moeten zijn en blijven. Daarnaast is er ook de behoefte aan een gezonde, prettige en veilige
397 leefomgeving. Gecombineerd met de uitdagingen op het gebied van energievoorzieningen
398 en klimaatbestendigheid kan dus niet alles hetzelfde blijven. We zullen moeten bepalen hoe
399 we onze leefomgeving moeten inrichten.

400

401 Een groot deel van de uitvoering komt voor rekening van de gemeenten, een ander deel ligt
402 bij waterschappen. De provincie bepaalt contouren en zal de gemeenten ondersteunen. We
403 stimuleren afwisselende gebiedsontwikkelingen, waarbij bebouwde gebieden leefbaar en
404 bereikbaar zijn, natuur krachtig wordt bevorderd en duurzaamheid het leiden de principe is.

405

406 **Binnenstedelijk bouwen heeft de voorkeur**

407 Als het gaat om groen kijken we niet alleen naar kwantiteit, maar kiezen we voor meer
408 kwaliteit en afwisseling. Groen heeft verschillende functies: recreatie, klimatologisch, voor

409 de natuurbeleving en landbouw. Kwalitatief groen wil D66 behouden en versterken. Voor de
410 bouwopgaven betekent dit dat er primair binnenstedelijk wordt gebouwd, binnen de
411 zogenaamde 'rode contouren'. Omdat dit niet genoeg is, wijzen we daarnaast een paar
412 grotere bouwlocaties aan, waarbij we bereikbaarheid, bij voorkeur met openbaar vervoer,
413 direct in orde moeten maken.

414
415 Alleen al omdat dit onvermijdelijk minder groen betekent, wil D66 het bestaande groen
416 beschermen tegen verrommeling. Dat kan door de 'groene contouren' te versterken en te
417 verruimen: naast de reeds bestaande (EHS, Natura 2000) komen er meer groene gebieden.
418 Daar kan op grond van kwaliteitscriteria zoals natuurwaarde, ecologie, bufferfunctie of
419 landschappelijke waarden niet gebouwd worden. Tussen de rode en de groene contouren
420 resteert een grijs-groen gebied, waar onder voorwaarden gebouwd kan worden. Een
421 voorbeeld kan zijn om in een zone tussen twee groene contouren, vrijstaande woningen met
422 veel groen er om heen toe te staan. Het groen wordt zo het bebouwde gebied ingetrokken.
423 Daarbij is het belangrijk dat er altijd navolging moet worden gegeven aan de SER-ladder,
424 een instrument om te komen tot duurzame verstedelijking. Natuurlijk moet iedere woning die
425 tot stand is gekomen via transformatie, herbestemming, nieuwbouw of herstructurering zo
426 snel mogelijk minimaal energieneutraal zijn.

427
428 Binnen het bebouwde gebied blijft voldoende kwalitatief hoogwaardig groen noodzakelijk
429 voor een prettige leefomgeving, dat goed bestand is tegen klimaatverandering. We willen
430 bijdragen aan meer bomen en struiken en minder verharding. Vergroening legt CO₂ vast en
431 maakt de gebouwde omgeving beter bestand tegen hoosbuien.

432
433 ➤ **D66 zet in op:**

- 434 ● altijd en eerst binnenstedelijk, binnen de rode contouren bouwen
- 435 ● het kwalitatief groen in onze provincie in de bestaande groene
436 contouren versterken en verruimen. Binnen die groene contouren kan
437 niet gebouwd worden. Dit leggen we vast in de omgevingsvisie.
- 438 ● het mogelijk maken van bouwen in de gebieden tussen de rode en de
439 groene contouren, onder voorwaarde dat de kwaliteit van het groen
440 versterkt wordt zonder dat de bebouwing te dicht wordt

441
442 **Nieuwbouw en vernieuwbouw: energieneutraal, klimaatadaptief, remontabel**

443 De behoefte aan meer woningen is de komende decennia substantieel. Een huis gaat lang
444 mee en daarom moeten we bouwen met respect voor de toekomst. D66 wil eisen stellen
445 aan flexibiliteit en toekomstbestendigheid. Hergebruik van grondstoffen en bouwmaterialen
446 is voor D66 essentieel. Dat betekent dat elk bouwwerk demontabel en zelfs remontabel
447 moet zijn. Bij nieuwbouw zal dit dan ook een belangrijk uitgangspunt moeten zijn voor
448 medewerking van de provincie. De renovatie van het ASR-kantoor in Utrecht en de
449 nieuwbouw van het Meander Ziekenhuis in Amersfoort zijn goede voorbeelden van
450 projecten waarbij materialen opnieuw zijn gebruikt.

451
452 Bij nieuwbouw en vernieuwbouw (transformatie) vindt D66 het belangrijk dat er
453 energieneutraal en klimaatadaptief wordt gebouwd. In de komende jaren wordt
454 energieleverend langzamerhand de norm. Gebouwen kunnen ook groen zijn; groen op het
455 dak (in de schaduw van zonnepanelen) of een begroeide gevel. Daarmee leveren ze een
456 bijdrage tegen hittestress en overlast bij hoosbuien. Ook insecten, waaronder bestuivers,
457 hebben hier baat bij.

458
459 Van de bestaande woningen is een groot deel in particulier bezit. Eigenaren van deze
460 woningen hebben vaak naast een hypotheek geen toegang tot aanvullende financiering om
461 hun woning te verduurzamen. Om deze reden is D66 voorstander van een
462 financieringsmogelijkheid door de provincie, die particulieren terugbetalen uit de
463 besparingen op de energierekening. Op deze wijze hoeft een initieel hogere prijs voor een
464 woning geen nadelig gevolg te hebben voor de betaalbaarheid van de woning. Bij eventuele
465 verkoop leidt dit ook tot een betere verkoopbaarheid van de woning. De experimenten met
466 gebouwgebonden financiering moeten worden uitgebouwd.

- 467
468 ➤ **D66 zet in op:**
- 469 ● het stimuleren van energieneutrale en klimaatadaptieve woningen
470 door kennisuitwisseling en financiering. Het betreft zowel bestaande
471 als nieuw te bouwen woningen en te transformeren kantoor- en
472 bedrijfsgebouwen
 - 473 ● het stimuleren van kennisuitwisseling van bouwmethoden, waarbij
474 gebruikte materialen weer opnieuw gebruikt of minstens gerecycled
475 kunnen worden. Naast kennisuitwisseling kan ook financiering van
476 vernieuwende bouwmethoden stimulerend werken
 - 477 ● het instellen van een financieringsfonds voor het verduurzamen van
478 particulier woningbezit, waarbij huiseigenaren de energiebesparing
479 gebruiken om terug te betalen en de aflossingsverplichting bij het
480 adres hoort en niet bij de persoon

481 482 **Nieuwbouwlocaties goed bereikbaar**

483 De forse toename van woningen en bedrijfsruimten leidt ook tot een toename van het aantal
484 verkeersbewegingen. Daarmee komt de bereikbaarheid en de luchtkwaliteit van woon- en
485 werkgebieden onder druk te staan. Bij nieuwbouw maken we afspraken met ontwikkelaars
486 over een goede bereikbaarheid: met goede OV-verbindingen en brede, veilige en
487 rechtstreekse fietspaden verminderen we de noodzaak voor het gebruik van de auto. Goede
488 en duurzame bereikbaarheid vormt voor ons de ondergrens voor de realisatie van
489 grootschalige nieuwbouwprojecten. Ook het aanbieden van elektrische deelauto's is een
490 beter plan dan één eigen auto op de inrit en één op straat.

491
492
493

494 ➤ **D66 wil:**

- 495 ● vanaf dag een veilige bereikbaarheid realiseren met openbaar vervoer
496 en fiets bij nieuwe woningbouw - en bedrijfslocaties

497

498 **Bestaande bebouwde omgeving leefbaar houden en maken**

499 Naast nieuwbouw moeten we ook verouderde bedrijventerreinen, leegstaande
500 kantoorgebouwen, rangeerterreinen omvormen of vernieuwen. In één klap kunnen we dan
501 ingrijpend verduurzamen. De primaire verantwoordelijkheid voor het omvormen van
502 bedrijventerreinen ligt bij de gemeente, maar de Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht (OMU)
503 kan een goede rol vervullen. D66 is groot voorstander van gemengde woon-werkgebieden,
504 waarbij de nieuwe functies tot een andere leefomgeving scheppen. De provinciale
505 omgevingsvisie vraagt om een integrale benadering van om te vormen gebieden. Provincie
506 en gemeenten kunnen samen de kwaliteit van de leefomgeving waarborgen.

507

508 Er zijn al veel goede voorbeelden te vinden binnen onze provincie, zoals in Maarssen. Aan
509 de Planetenbaan zijn kantoorgebouwen (daar stond 50% van leeg) omgevormd tot in totaal
510 1500 woningen. In Amersfoort is het bedrijventerrein De Hoef langzaam veranderd in een
511 gemengd gebied voor wonen, werken en leren.

512

513 ➤ **D66 zet in op:**

- 514 ● binnenstedelijke transformatie en vernieuwing van bedrijventerreinen
515 ● een mix van wonen en werken in om te vormen gebieden
516 ● het vooraf opstellen van een totaalplan voor de kwaliteit van de
517 leefomgeving in om te vormen gebieden

518

519 **Bestaande en nieuwe bedrijventerreinen: duurzaam en bereikbaar.**

520 Bestaande bedrijventerreinen moeten verduurzamen en aantrekkelijk worden gemaakt. D66
521 vindt dat gemeenten een helder plan moeten hebben als er toch nieuwe bedrijventerreinen
522 nodig zijn. Ook zal de provincie regionale afspraken tussen gemeenten bevorderen. Zo
523 voorkomen we dat individuele gemeenten met elkaar gaan concurreren met leegstand als
524 gevolg. Aan vernieuwing van bedrijventerreinen moet een lange termijn-gedachte ten
525 grondslag moeten liggen. Bij de keuze voor nieuwe bedrijventerreinen of bij vernieuwing van
526 bestaande terreinen vormt bereikbaarheid, ook per fiets en openbaar vervoer, een criterium.

527

528 ➤ **D66 wil:**

- 529 ● heldere afspraken met alle gemeenten over herontwikkeling en
530 ontwikkeling van bedrijventerreinen
531 ● het afwegingscriterium 'bereikbaarheid, ook per fiets en OV' hanteren
532 bij nieuwe en te vernieuwen bedrijventerreinen
533 ● het verder stimuleren van ondernemers tot verduurzaming van hun
534 bedrijf met behulp van het bestaande energiefonds

535

536 Koesteren van landschappen: landgoederen en agrarisch landschap

537 Landgoederen in onze provincie hebben een grote waarde. Landgoederen in particulier
538 bezit moeten net zo gekoesterd worden als de landgoederen die publiek bezit zijn.
539 Landgoederen in publiek bezit zullen alleen toegankelijk zijn met duurzame
540 vervoermiddelen, zodat er evenwicht is tussen recreatie en natuurbescherming is. In het
541 ruimtelijk beleid houden we nadrukkelijk rekening met de cultuurhistorische waarde van het
542 landschap. Inrichting uit het verre verleden moet herkenbaar blijven of hersteld worden,
543 bijvoorbeeld als het gaat om historisch erfgoed (grenspalen of kerktorens). Particulier
544 grondbezit dat net niet onder de landgoedregeling valt kan ook een grote landschappelijke
545 waarde hebben. D66 vindt dat daarin ook ondersteuning moet worden geboden.

546
547 Agrarisch vastgoed maakt onmiskenbaar deel uit van het landschap. Daarom moet
548 leegkomend agrarisch vastgoed benut kunnen worden ten behoeve van kleinschalige
549 recreatie, bed & breakfasts, culturele activiteiten of kunstenaarsgemeenschappen.
550 Activiteiten die concreet kunnen bijdragen aan de instandhouding van het landschap. In
551 omgevingsplannen moet deze ruimte worden omschreven. De gronden die vrijkomen
552 kunnen ingezet worden om kwalitatief hoogwaardige groengebieden te ontwikkelen, zodat
553 de natuurwaarden toenemen: meer variëteit en biodiversiteit.

554

555 ➤ D66 zet in op:

- 556 ● het continueren en blijven stimuleren van de landschappelijke en
557 cultuurhistorische waarde van landgoederen
- 558 ● het omvormen van leegkomend agrarisch vastgoed naar kleinschalige
559 bedrijvigheid, als het landschappelijk karakter wordt versterkt en de
560 natuurwaarden toenemen

561

562 Noodzakelijke ingrepen laten we leiden tot versterking van het landschap

563 Om te kunnen voldoen aan de klimaatdoelstellingen zijn energielandschappen onontbeerlijk.
564 D66 stelt dat deze in het landschap moeten passen en zoveel mogelijk flexibel moeten
565 worden ingericht. Technische ontwikkelingen gaan immers zo snel dat wat nu ideaal is, over
566 tien jaar al technisch achterhaald kan zijn. Kleinschaligheid is daarbij voor D66 ook
567 belangrijk. Als wijken en bedrijventerreinen dichtbij in hun eigen energie kunnen voorzien, is
568 de acceptatie groter en de inpasbaarheid gewaarborgd.

569

570 Op het gebied van waterbeheer moeten we rekening houden met meer regen op één
571 moment. Daar moet de gebouwde omgeving en daarbuiten op worden aangepast. Wij
572 herkennen hierin de belangrijke rol die waterschappen innemen. In de waterschappen is
573 D66 gelieerd aan Water Natuurlijk. Initiatieven op het gebied van onderwaterdrainage en het
574 sturen met grondwater zullen onverminderd moeten worden ondersteund.
575 Klimaatverandering leidt ook tot de noodzaak van versterking van de dijken in onze
576 provincie. D66 ziet deze noodzakelijke ingrepen ook als een kans om het landschappelijke
577 karakter verder te benadrukken.

578 **Bodemdaling en bodemverontreiniging**

579 D66 heeft ook specifieke aandacht voor de bodemkwaliteit. Het westelijk deel van de
580 provincie Utrecht bestaat grotendeels uit veenbodems. In het oosten bevindt het veen zich
581 vooral in het Eemland. In totaal gaat het om niet minder dan 25% van de provincie. In deze
582 veenweidegebieden is melkveehouderij het belangrijkste grondgebruik, naast natuur en
583 bebouwing. Bodemdaling heeft op lange termijn gevolgen voor natuur, landschap,
584 infrastructuur en grondgebruik. Ook leidt de oxidatie tot aanzienlijke uitstoot van CO₂. Vanuit
585 economisch, maatschappelijk en landschappelijk belang is het belangrijk dat er toekomst
586 blijft voor duurzame landbouw in het veenweidegebied. Dit vraagt om adaptieve landbouw,
587 nieuwe businessmodellen. Goede samenwerking tussen de agrarische sector, provincie en
588 waterschap is nodig om tot toekomstvaste oplossingen te komen.

589

590 **➤ D66 zet in op:**

- 591 ● goed ingepaste energielandschappen
- 592 ● adaptieve en duurzame landbouw in de veenweidegebieden
- 593 ● versterking van het landschap bij grootschalige ingrepen zoals
- 594 dijkverzwaring

595

596 Gemeenten zullen vooral verantwoordelijk zijn voor de afhandeling van
597 bodemverontreiniging. De kennis die de provincie heeft dragen we proactief over, zodat
598 gemeenten eventuele problemen adequaat kunnen oppakken. Hetzelfde geldt voor
599 bedrijfsmatige lozingen van allerlei afvalstoffen in het riool.

600

601 Duurzaamheid moet in aanbestedingen een belangrijke factor zijn. Uiterlijk in 2022 worden
602 alleen nog projecten aanbesteed waarbij de laagste voetafdruk een beslissend criterium is
603 bij de gunning.

604

605 **Nu inspelen op klimaatverandering**

606 Het klimaat verandert: er zijn nu al heftige regenbuien en langere perioden van droogte met
607 hogere temperaturen, en dat wordt allemaal meer. Zaken als waterveiligheid, waterkwaliteit,
608 en de beschikbaarheid van voldoende water vragen steeds meer aandacht, ook van de
609 provincie. De Kaderrichtlijn Water biedt hiervoor handvatten. We zullen erop toezien dat de
610 doelen die in deze richtlijn staan vermeld tijdig worden gehaald. Dat betekent ook dat de
611 provincie samen met de waterschappen moet werken aan schoon oppervlaktewater en
612 grondwater; dat moet veilig zijn en vrij van schadelijke stoffen en medicijnresten.

613

614 Het (tijdelijk) bergen van grote hoeveelheden regenwater is in eerste instantie een
615 verantwoordelijkheid van gemeenten. Samen met de waterschappen kan de provincie
616 gemeenten stimuleren hier meer aan te doen. De Omgevingswet biedt hiervoor de
617 instrumenten. Het verstevigen van de dijken ziet D66 vooral als een kans voor het versterken
618 van de landschappen.

619

- 620 ➤ **D66 maakt zich hard voor:**
- 621
- 622 ● het bereiken van de doelen uit de Kaderrichtlijn Water in 2027
- 623 ● het samen met de waterschappen werken aan schoon oppervlakte -
en grondwater
- 624 ● het stimuleren van gemeenten om te werken aan het oplossen van de
- 625 negatieve gevolgen van klimaatverandering met behulp van
- 626 instrumenten uit de Omgevingswet
- 627

628 Reizen en rijden

629

630 De fiets is het meest duurzame vervoermiddel. Daarom stimuleren we het gebruik
631 ervan, door te zorgen voor meer veilige fietspaden en genoeg stallingen. Maar ook de
632 auto blijft belangrijk in Utrecht. D66 focust op goede verbindingen, gecombineerd met
633 verduurzaming en meer veiligheid op de weg. Het openbaar vervoer moet het goede
634 voorbeeld geven: in de volgende concessieperiode moet het vervoer volledig
635 emissievrij worden. De regio Utrecht krijgt meer en snellere verbindingen om de groei
636 bij te houden. Routes en haltes moeten nog beter worden afgestemd op individuele
637 keuzes. Juist vanwege de centrale ligging van de provincie Utrecht gaan we ruimte
638 maken voor experimenten, zoals zelfrijdende voertuigen in het openbaar vervoer.

639

640 Vernieuwend vervoer

641 D66 wil dat Utrecht een prettig leefbare provincie blijft. Naast mensen die hier willen wonen,
642 weten ook steeds meer bedrijven de weg naar Utrecht te vinden. Meer verplaatsingen van
643 mensen en goederen zijn het gevolg. D66 vindt dat dit passend gemaakt moet worden
644 binnen de grenzen van een leefbare provincie.

645

646 Met het vol raken van de snelwegen en provinciale wegen, in combinatie met dichtslubbende
647 binnensteden, gaat de snelste reis steeds vaker met een opeenvolging van
648 vervoermiddelen. Files op de snelweg omzeil je door in de trein, tram of snelle bus te
649 stappen. Voor het laatste stukje, bijvoorbeeld het stadscentrum in, loop je of neem je de
650 fiets. Deze keuzes moeten makkelijker worden. Er zitten grote voordelen aan: je bent sneller
651 op je bestemming en tegelijk lever je een bijdrage aan een betere leefomgeving. Minder
652 auto's in de stad en minder emissie van CO₂, fijnstof en stikstofoxiden. Dit moet slim en op
653 maat: je kiest wat past bij je reisdoel, en weet op basis van realtime -informatie hoe je snel
654 en makkelijk op je bestemming komt. We willen uitproberen dat de bus, zeker buiten de
655 spits en in landelijke gebieden, flexibel kan stoppen. Reizigers worden op een veilige plek
656 dichtbij huis opgepikt, uiteraard op de route maar niet per se bij een halte. En haltes worden
657 overgeslagen als er niemand wil op- of uitstappen.

658

659 Als je niet te ver weg moet is de fiets nog steeds het nummer één vervoermiddel. Dat begint
660 bij snelle en veilige fietsroutes, genoeg plek om je fiets te stallen en keuze in
661 deelfietsystemen. De fietsgebruik je als je bestemming zich binnen een straal van vijftien
662 kilometer bevindt, maar kan ook als eerste of als laatste deel van je reis met de auto of het
663 OV goed passen. Hiervoor willen we naast de *basic* deelfiets ook het gebruik van een
664 comfortabele elektrische deelfiets stimuleren. Snelle fietsroutes verbinden belangrijke
665 plaatsen en overstappunten. Bij de rand van de stad sluiten ze goed aan op het
666 gemeentelijk netwerk, en in landelijk gebied wordt het autoverkeer veilig gekruist.

667

668 Om onze aantrekkelijkheid voor woningzoekenden te behouden zetten we in op
669 woningbouwlocaties bij bestaande of bij nieuw te ontwikkelen reisknooppunten. En voor

670 een goede verbinding tussen deze knooppunten is een schaa sprong in het OV nodig. Niet
671 alle bussen naar het station in het centrum, maar juist naar de knooppunten buiten de stad.
672 Utrecht Science Park moet een goed voorbeeld van zo'n reisknooppunt worden. Hier neem
673 je niet alleen de tram naar het centrum, maar ook de bus naar andere reisknooppunten
674 rondom Utrecht. Zo houden we de binnensteden leefbaar, kunnen we snel blijven reizen en
675 bieden we ruimte voor reizen door nieuwe inwoners. Aan de zuidkant van Utrecht is een
676 nieuw reisknooppunt noodzakelijk als daar woningbouw gerealiseerd wordt.

677
678 Vrachtvervoer is belangrijk voor onze economie, bijvoorbeeld voor de bevoorrading van
679 binnensteden. Maar we winkelen ook steeds meer online, waardoor busjes kriskras door
680 onze provincie de pakjes bezorgen. Dit leidt tot veel vieze kilometers met halflege
681 voertuigen. Wij willen samen met logistieke dienstverleners en gemeenten onderzoeken of
682 de provincie een aantal overlaadstations kan faciliteren in de nabijheid van onze stedelijke
683 gebieden. Vanaf hier zullen volgeladen, elektrische busjes en vrachtauto's het stedelijk
684 gebied in rijden, zodat per saldo minder en veel schoner vervoer in de meest kwetsbare
685 gebieden ontstaat. Hierbij werken we uiteraard nauw samen met gemeenten.

686
687 Onze inzet bij de kilometerheffing voor vrachtverkeer uit het regeerakkoord wordt het
688 invoeren van een taks voor de provinciale wegen. Het kan niet zo zijn dat vrachtverkeer via
689 provinciale wegen gaat rijden om de kilometerheffing te ontlopen. De provinciale weg tussen
690 Uithoorn en Hilversum (de N201) bijvoorbeeld wordt al overbelast. De invoering van
691 provinciaal rekeningrijden kan het vrachtverkeer verleiden om op de snelweg te rijden.

692
693 Verkeer neemt fysieke ruimte in, maar legt ook extra beslag op de natuur en de kwaliteit van
694 de leefomgeving. De afgelopen vier jaar heeft D66 er voor gezorgd dat verbetering van de
695 luchtkwaliteit een belangrijk onderdeel is geworden van het mobiliteitsbeleid. We willen deze
696 lijn voortzetten door bij de aanleg of grootschalige verbouw van wegen de leefomgeving en
697 natuur te versterken. Denk hierbij aan geluidsafscherming gecombineerd met zonnepanelen
698 en ecoverbindingen, en dimbare verlichting die de natuur zo min mogelijk verstoort.
699 Verbinding van natuurgebieden via bruggen of tunnels blijven we stimuleren. Indien mogelijk
700 worden deze gebruikt door zowel mens als dier: overdag als onderdeel van fietsroutes, 's
701 nachts als verbinding van leefgebieden voor dieren.

702

703 ➤ **D66 wil:**

- 704 ● reisknooppunten waar alle soorten van vervoer verknoopt worden,
705 incl. de (eigen) auto en deelvoertuigen. Wisselen van vervoermiddel
706 moet makkelijker worden door actuele reisadviezen op maat
- 707 ● pilot voor individueel vervoer op maat: buiten piekuren niet verplicht
708 naar de halte maar op de route opgepikt en afgezet worden
- 709 ● een schaa sprong in het regionaal OV: nieuwe, snelle bussen of trams
710 tussen reisknooppunten aan de rand van de stad

- 711 • overstappunten voor pakketjes en bevoorrading faciliteren: alleen
712 volgeladen en emissievrije voertuigen rijden het stedelijk gebied in
713 vanuit deze distributiepunten buiten de stad.
- 714 • doorgaand vrachtverkeer verleiden om daar te rijden waar het hoort:
715 op de snelweg
- 716 • investeren in leefbaarheid door bij aanleg of vernieuwing van wegen
717 onderzoek te doen naar veilige kruisingen met fietsverkeer,
718 energieopwekking, ecologische structuurversterking en licht - en
719 geluidsreductie
- 720 • samengebruik van ecobridges en ecotunnels : 's nachts door dieren,
721 overdag door fietsers en voetgangers

722

723 Elektrische voertuigen

724 Om de uitstoot van CO₂ en vervuilende uitlaatgassen te verminderen zal het vervoer af
725 moeten van fossiele brandstoffen. Hiervoor zijn elektrische auto's en bussen een goede
726 oplossing. Vanaf de volgende concessieperiode zijn alle bussen emissievrij, zodat we samen
727 met de tram en trein een compleet netwerk van elektrisch openbaar vervoer bieden.

728

729 De elektrische fiets biedt veel mensen een alternatief voor het gebruik van de auto. In alle
730 stallingen met toezicht moet je je fiets kunnen opladen.

731

732 We zorgen samen met gemeenten voor een goede infrastructuur voor elektrische auto's,
733 dus veel oplaadpunten. Omdat auto's steeds sneller kunnen laden, willen we dat de
734 laadstations aan onze provinciale wegen deze ontwikkeling voorblijven. Ook de ontwikkeling
735 van zelfrijdende auto's biedt kansen om onze wegen beter te benutten. Het beproeven van
736 zelfrijdende voertuigen willen we gedurende de nachtelijke uren mogelijk maken op
737 vrijliggende busbanen.

738

739 De provincie stimuleert voor zwaar goederenvervoer alternatieven voor diesel en levert een
740 bijdrage aan de ontwikkelingen, bijvoorbeeld op het gebied van waterstof. Hiervoor wordt
741 de proef met een waterstofstation op Lage Weide in Utrecht opgevoerd. Voor de binnenvaart
742 willen we samen met de gemeenten focussen op de toegankelijkheid van walstroom en
743 kennisuitwisseling over duurzame binnenvaart.

744

745 We werken mee aan betere internationale treinverbindingen om vliegverkeer te helpen
746 verminderen en de internationale bereikbaarheid te verbeteren. Richting het oosten moet de
747 versnelling van de trein naar Berlijn doorgezet worden. En richting het zuiden moet, nu het
748 rijk inzet op Amsterdam -Zuid als internationaal treinstation, onderzocht worden of het
749 startpunt van de internationale treinen Thalys en Eurostar in Utrecht kan komen. Nieuwe
750 technologieën als de Hyperloop stimuleren we als deze de leefomgeving niet te veel
751 aantasten, bijvoorbeeld als ze grotendeels ondergronds liggen.

752

753

754 ➤ **D66 wil:**

- 755 • schoon en volledig elektrisch openbaar vervoer dat gebruik maakt van
756 duurzaam opgewekte energie
- 757 • voldoende oplaadpunten voor elektrische auto's langs provinciale
758 wegen, die de snelste laadtechnologie ondersteunen
- 759 • schoner goederenvervoer door experimenten met waterstof te
760 stimuleren
- 761 • meewerken aan goede internationale treinverbindingen om
762 vliegverkeer te helpen verminderen

763

764 **Fiets**

765 De fiets is een schoon vervoermiddel dat weinig ruimte inneemt. De extra groei van het
766 vervoer faciliteren we dan ook het liefst met de fiets. Alle reizen tot en met vijftien kilometer
767 kunnen goed en veilig met de (elektrische) fiets worden afgelegd en D66 wil reizigers
768 daartoe verleiden. D66 wil het fietsnetwerk in de provincie verder compleet maken.

769

770 Dit betekent meer rechte, veilige, goed verlichte en brede fietspaden met veelal voorrang op
771 autoverkeer. We willen leren van de ervaringen van het 'fietspad van de toekomst' dat
772 dankzij D66 als een kilometerslange proeftuin voor fietsen in de provincie wordt aangelegd.
773 Verschillen in snelheden tussen fietsen, denk aan de speed pedelecs, vraagt mogelijk om
774 een andere inrichting van het fietsasfalt, en op belangrijke corridors om een fietssnelweg.

775

776 Maar D66 zet ook in op betere (elektrische) deelfietsystemen. Samen met het bedrijfsleven
777 moet ervoor worden gezorgd dat kwalitatief goede deelfietsen te reserveren zijn zodat de
778 deelfiets ook voor de bestemmingen wat verder van het knooppunt een optie wordt. Want
779 de fiets blijft in alle opzichten de meest duurzame verplaatsingsmethode.

780

781 ➤ **D66 wil:**

- 782 • de fiets op nummer één zetten: de provincie maakt het fietsnetwerk
783 snel verder compleet
- 784 • een ruim netwerk faciliteren van elektrische deelfietsen, door de hele
785 provincie heen
- 786 • in iedere bewaakte stalling de mogelijkheid bieden om snel je
787 elektrische fiets of speed pedelec op te laden
- 788 • blijvend leren van het 'Fietspad van de toekomst' door bedrijven hun
789 innovaties te laten beproeven. zodat ons fietsnetwerk in de toekomst
790 de verschillende fietsstromen duurzaam kan faciliteren (gewoon,
791 elektrisch, snel)

792

793 **Openbaar vervoer**

794 De beste bus is een volle bus, dus ook als de contracten met het vervoersbedrijf zijn
795 gesloten willen we routes en halteplaatsen kunnen aanpassen. Meer mensen vervoeren in

796 één voertuig is efficiënt, relatief goedkoop en kost het minste ruimte. Trein en tram moeten
797 verder gestimuleerd worden. D66 wil van meer stations rondom het hart van de
798 economische centra reisknooppunten met andere OV -verbindingen maken. Want met een
799 intercitytrein ben je nog sneller in alle uithoeken van Nederland.

800
801 We gaan uitbreiding en betere benutting van het tramnetwerk tussen deze knooppunten
802 onderzoeken, zodat tijdens de ochtend - en avondspits trams in beide richtingen goed benut
803 worden. D66 wil het eindpunt van de Uithoflijn omvormen tot een reisknooppunt. Daar
804 krijgen dan veel bussen uit de noordelijke helft van onze provincie hun begin - en eindpunt
805 hebben waardoor het op Utrecht Centraal minder druk wordt. Dit is goedkoper en levert
806 minder milieuhinder op. Natuurlijk stopt vervoer niet bij de provinciegrens. Buslijnen uit
807 omliggende provincies (of de metro's uit Amsterdam) moeten naadloos in ons netwerk
808 worden gepast. We denken daarbij bijvoorbeeld aan een route via de provinciale weg
809 (N201) vanaf Uithoorn naar Abcoude.

810
811 D66 wil ervoor zorgen dat in de volgende concessie veel mogelijkheden voor bijsturing zijn,
812 zo mogelijk in afstemming met onze buurprovincies. Het doel is om aansluitingen op andere
813 provincies mogelijk te maken, maar ook om verbeteringen snel door te kunnen voeren. Denk
814 aan verbindingen met nieuwe woningbouwlocaties.

815
816 ➤ **D66 wil:**

- 817 ● treinstations als Driebergen-Zeist, Bunnik, Veenendaal de Klomp en
818 Leidsche Rijn Centrum opwaarderen en inrichten als reisknooppunten
819 met perfecte overstap op alle mogelijkheden van voor- en
820 natransport: fiets, auto, tram, bus, deeltaxi, deelauto, te voet
- 821 ● OV-lijnen (bus, tram, metro) uit omliggende provincies moeten
822 naadloos worden ingepast om het de reiziger zo makkelijk mogelijk te
823 maken
- 824 ● zorgen dat OV-producten (zoals regio-abonnementen) door
825 vervoerders aan beide zijden van de provinciegrens worden
826 geaccepteerd
- 827 ● onderzoeken of aansluiting van het metronetwerk van Amsterdam op
828 openbaar vervoer naar onze provincie kan bijdragen aan onze ambitie
829 op het gebied van bereikbaarheid en duurzaamheid
- 830 ● Tram of ander hoogwaardig OV realiseren in buitengebieden waar het
831 loont

832
833 **De auto**

834 Voor veel mensen is de auto het primaire vervoermiddel. Van alle reizigerskilometers komt
835 driekwart voor rekening van de auto. Groei moet deels opgevangen worden doordat
836 mensen een deel van hun reis met het openbaar vervoer maken. Actuele informatie op maat
837 via *apps* en langs de weg kan hieraan bijdragen. Maar D66 investeert ook in betere
838 infrastructuur voor de auto. Er zijn knelpunten in onze regio die opgelost moeten worden. De

839 A27 bij Utrecht kan verbeterd worden zonder de bak van Amelisw eerd te verbreden.
840 Voorwaarde is dat de maximumsnelheid naar 80 km/u gaat. Dit bespaart geld en
841 milieuschade en betekent een beperkt rijtijdverlies (8 seconde). De noordelijke Randweg
842 Utrecht wordt opgewaardeerd, waarbij wij gaan voor 3 verdiepte kruisinge n in het stedelijk
843 gebied van Utrecht. Daarnaast moeten de gevolgen voor de doorstroming bij de aansluiting
844 op de A2 bij Maarssen -Broek goed bekeken worden. De verbreding van het noordelijk deel
845 van de Rondweg-Oost (N233) bij Veenendaal moet worden doorgezet, waarbij verlaging van
846 de maximumsnelheid ter plaatse naar 60 km/u de effecten voor de omgeving beperkt. D66
847 wil geen verbreding van de N201 tussen Uithoorn en Vinkeveen, zoals geopperd wordt in
848 het onderzoek Oostkant Amsterdam van het rijk in het kader van het Meerjarenprogramma
849 Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Verbreding van het restant tussen Vinkeveen en
850 Hilversum heeft eveneens niet de voorkeur, en mag pas plaatsvinden nadat meer balans in
851 bestemmingsverkeer en doorgaand verkeer is bereik t. Knelpunten in de aansluiting van
852 provinciale wegen op het rijkswegennet vragen om zorgvuldige oplossingen. Denk hierbij
853 aan de aansluiting van de weg Schoonhoven - Lopik - IJsselstein (N210) op de A2 en van de
854 weg Wijk bij Duurstede - Werkhoven - Bunnik (N229) op de A12.

855

856 ➤ D66 wil:

- 857 ● meer informatie over reistijden bij alternatieven voor de auto
- 858 aanbieden langs provinciale wegen
- 859 ● vaart maken met de bouw van de Noordelijke Randweg Utrecht, zo
- 860 leefbaar mogelijk ingepast
- 861 ● verbreding van de Rondweg Oost bij Veenendaal niet langer uitstellen
- 862 ● geen verbreding N201 tussen Vinkeveen en Uithoorn
- 863 ● knelpunten in de aansluiting van provinciale wegen op het
- 864 rijkswegennet, zoals de N210 op de A2 en de N229 op de A12,
- 865 aanpakken

866

867

868 Werk en ontspanning

869

870 **Utrecht is een economisch sterke provincie. Vanuit die bestaande kracht kunnen we**
871 **de provincie verder versterken en verduurzamen. Groei kan en moet toekomstvast**
872 **zijn, gebaseerd op innovatie en circulariteit.**

873

874 Utrecht is naast een prachtige provincie om te wonen, werken en recreëren ook een regio
875 die kan profiteren van de geglobaliseerde economie. Er zijn bijvoorbeeld kansen op het
876 gebied van nationaal en internationaal toerisme en internationale dienstverlening. Ook komt
877 Utrecht steeds meer in beeld als vestigingsplaats voor bedrijven. Utrecht is een ijzersterk
878 merk en dat kunnen we gebruiken om werkgelegenheid en onze lokale economie te
879 stimuleren. Uitgangspunt is een economie die de samenwerking zoekt, zowel met
880 nabijgelegen regio's als krachtige regio's aan de andere kant van de wereld. Voor iedereen
881 moet er werk zijn, ongeacht je specifieke talent of opleiding.

882

883 **Uitgaan van de bestaande kracht in de regio**

884 De provincie Utrecht moet uitgaan van de bestaande kracht van de belangrijkste sectoren in
885 de regio zoals de agrarische sector in het oosten (Food Valley); life sciences & health,
886 creative & gaming en zakelijke dienstverlening in het hart; en hightech maakindustrie in het
887 westen van onze provincie. D66 wil bedrijven, kennisinstellingen en
888 samenwerkingsverbanden in deze sectoren verder laten groeien, zodat werkgelegenheid en
889 wonen in evenwicht blijven. Dat kan door samenwerking te stimuleren, onderling en met
890 kennisinstellingen en overheden – binnen, maar ook buiten de provincie.

891

892 Daarom wordt kredietverstrekking vanuit de provincie voor innovaties en projecten die
893 bijdragen aan een krachtige, duurzame Utrechtse economie uitgebreid. Revolverende
894 fondsen voor boeren die willen verduurzamen en start-ups die innoveren. Het moet daarbij
895 vooral gaan om innovatieve oplossingen voor maatschappelijke problemen. Het
896 Energiefonds blijft beschikbaar om ondernemers in staat te stellen tot verduurzaming van
897 hun bedrijf over te gaan. Dit energiefonds willen we ook openstellen voor kleinschalige
898 experimenten op het gebied van waterzuiveringen, zonnepanelen, windenergie, geothermie
899 en thermische energie uit afval- en oppervlaktewater.

900

901 In oktober 2012 werd Economic Board Utrecht (EBU) gelanceerd), een netwerk waarin de
902 expertise van het bedrijfsleven en publieke sector is gebundeld. Het is nu een belangrijk
903 platform en kenniscentrum, een voorbeeld hoe de provincie ondernemers kan ondersteunen
904 door gebundelde kennis aan te bieden en kredieten en subsidies te verstrekken. De focus
905 en de expertise van de EBU willen we graag behouden.

906

907 We moeten meer geld krijgen uit grotere private- en particuliere fondsen zoals Invest-NL.
908 Dat is noodzakelijk om ons economisch topklimaat op peil te houden en te versterken. We
909 pleiten daarom voor een regionale ontwikkelingsmaatschappij (ROM). Een

910 investeringsplatform waar ook de kennis van het maken van business -cases en kennis over
911 fondsen aanwezig is. Deze ontwikkelingsmaatschappij willen we samen met gemeenten,
912 onderwijsinstellingen en het minister van Economische Zaken inrichten. Zo kunnen we de
913 ondersteuning voor het MKB uitbouwen. De ROM kan de taken op het gebied van
914 kredietverstrekking vormgeven. Er moet genoeg prioriteit gegeven worden aan de
915 ondersteuning van start - en scale ups. Utrecht moet net als Amsterdam een regionaal
916 *startup and residence*- programma krijgen en de ROM is de aangewezen partij om dit uit te
917 voeren.

918

919 ➤ **D66 wil:**

- 920 ● Uitbouwen van de huidige kracht van de regio zoals de agrarische
921 sector en food in het oosten, life sciences en health, creative, gaming
922 en zakelijke dienstverlening in het hart en (hightech) maakindustrie in
923 het westen
- 924 ● Uitbreiding van kredietverstrekking voor innovaties en projecten die
925 bijdragen aan een krachtige, duurzame Utrechtse economie
- 926 ● Verschuiving van de focus in financiering en ondersteuning van grote
927 bedrijven naar het MKB en start- en scale-ups.
- 928 ● de inzet van het energiefonds voor kleinschalige experimentele
929 innovaties op het gebied van energie.

930

931 **Vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter op elkaar afstemmen**

932 Juist in tijden van schaarste op de arbeidsmarkt is het belangrijk dat werknemer en
933 werkgever actief betrokken blijven bij elkaar. Om de mismatch op de arbeidsmarkt te
934 verkleinen moet er meer samenwerking zijn tussen bedrijven, werknemers en
935 onderwijsinstellingen, van het basisonderwijs tot en met de universiteit. De focus van de
936 provincie moet nu liggen op het MBO. Brede scholen en praktijkonderwijs met een focus op
937 een bepaald technisch ambacht zijn goede voorbeelden. Dit soort initiatieven wil D66 blijven
938 stimuleren om de arbeidsmarkt veerkrachtig te houden, zodat er mensen zijn die onze
939 provincie groener, gezonder en slimmer maken. In het afstemmen van
940 scholingsmogelijkheden voor deze sectoren kunnen gemeenten intensiever samenwerken.
941 Het onderwijsaanbod in de ene gemeente sluit niet altijd aan op de arbeidsmarkttekorten in
942 de andere. We zorgen dat dit afstemmen tussen gemeenten op gang komt. De focus dient
943 hierbij niet gericht te zijn op de bedrijven van nu, maar juist op de bedrijven van de
944 toekomst.

945

946 Afstemming tussen onderwijs en arbeidsmarkt kan niet los worden gezien van de grote
947 uitdagingen in de provincie Utrecht, zoals de energietransitie. Het is hierbij belangrijk te
948 zorgen dat mensen breed worden opgeleid en het accent ligt op competenties, zodat zij
949 makkelijker kunnen switchen van sector. De kreet 'een leven lang leren' zal switchen tussen
950 sectoren beter mogelijk maken. D66 vindt dat gemeenten, onderwijsinstellingen en bedrijven
951 samen een integraal plan moeten maken voor de aansluiting van het onderwijs in de

952 provincie op de arbeidsmarkt. Ook het lerarentekort moet hier onderdeel van uitmaken. De
953 provincie zal het maken van dit integrale plan aanjagen en faciliteren.

954

955 ➤ **D66 wil:**

956 ● Zorgen dat gemeenten scholingsmogelijkheden samen afstemmen op
957 de arbeidsmarktbehoefte in de regio

958 ● Een integraal plan voor de aansluiting van onderwijs op de
959 arbeidsmarkt binnen de provincie Utrecht

960

961 **Alleen kleinschalig en gespreid toerisme in de provincie Utrecht**

962 D66 staat voor een economie waar veel ruimte is voor vrijetijdsactiviteiten. Voor toeristen die
963 meerdaags van onze provincie willen genieten zijn er faciliteiten. De combinatie tussen
964 natuur, cultuur en stad maakt Utrecht tot een toeristische *hotspot*. Het is niet voor niets dat
965 de stad Utrecht is uitgeroepen tot beste Europese stad voor terrasliefhebbers. Wandel - en
966 fietspaden, beschikbaarheid van deelfietsen en een goede ontsluiting tussen stad en
967 buitengebied zijn belangrijke voorwaarden voor een goede spreiding van toeristen. De
968 provincie heeft een rol in een positionering gericht op de mogelijkheden voor meerdaags
969 toerisme.

970

971 Aan de andere kant willen we waken voor ontwikkelingen zoals die zich in en om
972 Amsterdam ontploegen. Te veel toerisme leidt tot een verlies aan identiteit, saamhorigheid
973 en ongebreidelde prijsstijgingen van (commercieel) vastgoed. De provincie Utrecht moet als
974 woon-, werk- en leefgebied bereikbaar blijven voor iedereen. D66 wil dan ook geen inzet op
975 de marketing en promotie voor dagtoerisme in de provincie, met uitzondering van het
976 zakelijk toerisme (congressen en beurzen).

977

978 We zorgen dat we voor kleinschalig en gespreid toerisme attractief zijn. Dat willen we
979 bereiken door innovatie in vrijetijdsbesteding in het buitengebied. Zo willen we actieve en
980 passieve recreatievormen mogelijk maken, bijvoorbeeld met picknickplaatsen of het
981 toestaan van boerengolf. Ook het beter toegankelijk maken van de diverse natuurgebieden
982 die onze provincie rijk is, past hierin. Moderne recreatie- en vakantieparken, camperplaatsen
983 en (boeren-) campings kunnen een rol spelen in het ondersteunen van meerdaags, goed
984 gespreid toerisme.

985

986 ➤ **D66 wil:**

987 ● alleen kleinschalig en gespreid toerisme

988 ● vernieuwingen en innovatie in vrijetijdsactiviteiten in het buitengebied

989 ● geen marketing voor dagtoerisme

990 ● meerdaags toerisme stimuleren

991

992

993 **Versterken van het Utrechts vestigingsklimaat**

994 D66 gelooft dat een goed vestigingsklimaat nieuwe bedrijven aantrekt en daarmee
995 werkgelegenheid creëert. In deze tijden van economische groei lijkt dat niet relevant, maar
996 voor de lange termijn is dat belangrijk. We willen daar niet alleen in opereren, maar de
997 samenwerking met andere regio's opzoeken. Het aanhalen van onze banden met provincies
998 en regio's binnen en buiten Europa kan helpen om nieuwe bedrijven aan te trekken.
999 Daarvoor is het wel nodig om actief in te zetten op handels - en investeringsmissies vanuit
1000 de provincie, opgevolgd met bestuurlijke slagkracht. De focus van deze handelsmissies
1001 moet niet zozeer het uitbesteden van de productie naar de andere kant van de wereld zijn,
1002 maar zich richten op kennis en ontwikkeling, en acquisitie van bedrijven zodat win -win
1003 kansen ontstaan.

1004

1005 Voor het uitbouwen van het merk Utrecht Region zijn extra middelen noodzakelijk. Ook is
1006 het essentieel dat het merk Utrecht Region gedragen wordt door de volledige provincie:
1007 alleen dan kan van Utrecht Region een krachtig merk worden gemaakt.

1008

1009 **➤ D66 wil:**

- 1010 ● handelsmissies vanuit de provincie om zusterbanden met
1011 buitenlandse provincies aan te halen
- 1012 ● extra middelen voor uitbouwen van het merk Utrecht Region.

1013

1014 **Ruimte voor duurzame bedrijven**

1015 Bedrijven spelen een belangrijke rol als het gaat om de energietransitie en de verduurzaming
1016 van onze samenleving. Dit biedt kansen voor maakindustrie (assemblage, groothandel,
1017 distributie), maar ook aan mkb-bedrijven die als installateur actief zijn. We zien
1018 toekomstperspectief voor een regionale industrie die zich toelegt op afvalscheiding,
1019 waardevermeerdering, verduurzaming en hoogwaardig hergebruik. We gaan hiervoor onder
1020 andere kijken naar de mogelijkheid voor een duurzaam bedrijventerrein met een gunstig
1021 vestigingsklimaat voor bedrijven die zich toeleggen op duurzaamheid.

1022

1023 Kantoren moeten in 2023 voldoen aan label C. Voor veel kantooreigenaren betekent dit dat
1024 er de komende jaren fors geïnvesteerd zal moeten worden in isolatie en andere
1025 energiebesparende maatregelen. Kantoren waarvoor de kosten te hoog worden zullen
1026 misschien versneld beschikbaar komen voor transitie naar woningbouw (na grondige
1027 renovatie) of sloop. Dit biedt kansen voor de revitalisering van bestaande oudere
1028 bedrijventerreinen naar nieuwe duurzame toepassingen. De Ontwikkelingsmaatschappij
1029 Utrecht (OMU) zal hierin ondersteunen. De provincie moet dit proces nauwkeurig in de
1030 gaten houden en zo nodig bijsturen.

1031

1032

1033

1034

1035 ➤ **D66 wil:**

- 1036 ● dat de provincie actief probeert duurzame bedrijven aan te trekken.
- 1037
- 1038 ● dat de provincie kijkt naar de mogelijkheid voor een duurzaam
- 1039 bedrijventerrein.
- 1040 ● dat de provincie meer inzet op duurzame revitalisering van
- 1041 bedrijventerreinen.

1042

1043 **Iedereen kennis laten maken met cultuur**

1044 Cultuur is een speerpunt van D66. Kasteel Amerongen, Slot Zuylen en Slot Zeist, de
1045 Pyramide van Austerlitz, de Forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van
1046 Amsterdam, de Utrechtse Molens en Park Vliegbasis Soesterberg liggen vlak bij elkaar. Ze
1047 maken Utrecht tot een unieke provincie. Op ons cultureel erfgoed moeten we zuinig zijn. In
1048 het ruimtelijk beleid houden we daarom rekening met de cultuurhistorische waarde van het
1049 landschap. De provincie heeft een regierol en staat open voor creatieve commerciële
1050 ideeën: cultuur en economie kunnen vaak prima hand in hand gaan. De provincie blijft zuinig
1051 omgaan met de monumentale panden die zij in haar beheer heeft. Ze zal daarbij wel
1052 openstaan voor partijen die activiteiten in deze gebouwen wil (blijven) ontplooiën, zodat
1053 onderhoud een kostendrager krijgt. D66 vindt dat iedereen hiervan moet kunnen genieten.
1054 D66 wil dat de provincie zich sterk maakt voor het benoemen van de Nieuwe Hollandse
1055 Waterlinie tot Unesco Werelderfgoed. We zijn voorstander van één Nationaal Park Utrechtse
1056 Heuvelrug dat reikt van de Grebbeberg tot aan het Eemmeer in Huizen.

1057

1058 Daarnaast gelooft D66 dat culturele activiteiten in de openbare ruimte zoals kunst,
1059 openluchttheater, muziek en festivals een bijdrage leveren aan de leefbaarheid van een
1060 gebied en het geluk van zijn inwoners vergroot. Bovendien dragen ze bij aan de
1061 aantrekkelijkheid van onze regio voor economische ontwikkelingen. Culturele initiatieven
1062 worden dan ook aangemoedigd door de provincie. Gemeenten die hiervoor geld vrijmaken,
1063 krijgen een even grote bijdrage van de provincie: een *matching fund* voor initiatieven die een
1064 bijdrage leveren aan de culturele identiteit van de provincie. Makers van cultuur moeten de
1065 provincie Utrecht zien als een natuurlijke thuishaven. Er zijn daarvoor voldoende
1066 werklocaties nodig en faciliteiten voor culturele talenten moeten meegroeien met de
1067 provincie Utrecht.

1068

1069 De afgelopen jaren heeft de provincie cultuuronderwijs gestimuleerd en gesubsidieerd,
1070 zowel op het VMBO als in het basisonderwijs. Dat beleid moet worden voortgezet en
1071 uitgebreid: D66 wil cultuureducatie in het volledige primair en voortgezet onderwijs
1072 subsidiëren. Of je op het gymnasium zit of op het VMBO maakt dan geen verschil voor de
1073 mogelijkheid om met cultuur in aanraking te komen.

1074

1075 Bibliotheken zijn essentieel voor het opdoen van onderzoeksvaardigheden en het verbreden
1076 van je horizon. Bibliotheken staan hier en daar onder druk: daarom wil D66 dat bibliotheken

1077 de onderlinge samenwerking zoeken. Modernisering kan zorgen dat de eye -openers die de
1078 bibliotheek te bieden heeft, voor iedereen Utrechter beschikbaar blijven. De functie van
1079 bibliotheken wordt breder: taalonderwijs, studiebegeleiding, training van digitale
1080 vaardigheden en opfriscursussen voor scholieren zijn cruciaal voor een goed werkende
1081 samenleving. Afgelopen periode heeft D66 zich hier met succes hard voor gemaakt en dat
1082 willen we blijven doen. D66 is ook voorstander van integrale kindcentra, waarbij onderwijs,
1083 kinderopvang, peuterspeelzalen, buitenschoolse opvang, sport en cultuur samenkomen. We
1084 vinden dat de provincie in haar ruimtelijk beleid de voorkeur moet geven aan clustering van
1085 deze initiatieven.

1086

1087 > **D66 wil:**

- 1088 ● een open houding richting commerciële exploitatie van cultureel
1089 erfgoed
- 1090 ● een matching fund voor initiatieven die een bijdrage leveren aan de
1091 culturele identiteit van de provincie
- 1092 ● groeiende werklocaties en faciliteiten voor cultuurmakers
- 1093 ● subsidie op cultuuronderwijs in het primair en voortgezet onderwijs.
- 1094 ● verbreding en modernisering van bibliotheken om ze toegankelijker te
1095 maken voor alle inwoners van Utrecht

1096

1097 Besturen en samenwerken

1098

1099 **Voor het bestuur moet de inwoner het begin - en eindpunt zijn in al het handelen.**

1100 **Dienstverlening, voorzieningen en kwaliteit in de die ruimte die van ons allemaal is,**

1101 **staan voorop. Dat vereist dat bestuurders en hun ambtelijke adviseurs van buiten naar**

1102 **binnen denken.**

1103

1104 De provincie Utrecht is een mix van grotere gemeenten die krachtig samenwerken en soms

1105 ook niet, en regio's met diverse kleine en middelgrote gemeenten die op verschillende

1106 gebieden samenwerken en soms ook tegenwerken. De rol van de provincie is

1107 overkoepelend; soms partner, soms regisseur, vaak dienstbaar en een enkele keer

1108 handhavend. Onze provincie kent in totaal 26 gemeenten en daar naast veel

1109 samenwerkingsverbanden.

1110

1111 In de komende jaren komen er veel nieuwe uitdagingen op gemeenten af. Een goed

1112 voorbeeld daarvan is de Omgevingswet. Maar ook de doelen die het klimaatakkoord stelt

1113 leiden tot een grote opgave. De provincie kan en zal de gemeenten en regio's daarin actief

1114 ondersteunen. Samenwerking tussen gemeenten is cruciaal; zij moeten in regio's regionale

1115 energiestrategieën gaan ontwikkelen. Daar waar regio's er niet uitkomen zal de provincie de

1116 zaak in beweging brengen. De Omgevings wet en de Elektriciteitswet geven die ruimte ook

1117 expliciet. Maar voor dit nodig wordt biedt de provincie actieve en soms ook financiële

1118 ondersteuning aan.

1119

1120 Leefomgevingen houden niet op bij de provinciegrens. Sterker nog, provinciegrenzen

1121 mogen geen belemmering zijn voor de belangen van betrokkenen. Samenwerking tussen

1122 provincies is dan ook essentieel, waarbij voor D66 bestuurslagen ondergeschikt zijn aan de

1123 doelen die behaald moeten worden.

1124

1125 Speciale aandacht zal ook uitgaan naar de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden. De

1126 fuserende gemeenten hebben destijds duidelijk gekozen om deel uit te gaan maken van de

1127 provincie Utrecht. Voor Vijfheerenlanden is het belangrijk haar streven naar invloed (samen

1128 sterk) beloofd te zien. Vijfheerenlanden zet in op innovatie als drager voor economische

1129 groei en dit biedt kansen voor de hele provincie Utrecht.

1130

1131 De provincie als bestuursorgaan zal continu kritisch op zichzelf moeten zijn. Een provinciale

1132 ombudsman, die het provinciebestuur gevraagd en ongevraagd van advies dient, kan

1133 daarbij helpen.

1134

1135 Natuurlijk vindt iedere politicus zijn mening belangrijk, maar soms weten direct betrokkenen

1136 gewoon iets meer of hebben ze de betere oplossing. We willen daarom, dat niet alleen de

1137 besluitvorming meer open is, maar dat ook de probleemstelling open wordt. De drempel

1138 voor betrokkenen om hun ideeën te laten horen, willen we op deze manier verlagen. Wij

1139 willen ook dat er geëxperimenteerd wordt met een ‘right to challenge’; inwoners kunnen met
1140 een beter plan komen als zij een ruimtelijke ontwikkeling onlogisch vinden. Sterker nog, de
1141 inwoners kunnen ook zelf met een plan komen, zonder dat er eerst een plan vanuit de
1142 provincie is. We willen zorgen dat burgerinitiatieven de ruimte krijgen en dat kunnen best
1143 zaken zijn die over de provinciegrens heen gaan. Statenleden en gedeputeerden zullen hun
1144 toegankelijkheid en zichtbaarheid verder kunnen vergroten. Een maandelijks spreekuur op
1145 locatie kan daarbij een goed middel zijn. Bestuur staat ten dienste van de inwoner. Dat geldt
1146 ook voor het provinciehuis en overige gebouwen.

1147

1148 ➤ **D66 wil:**

- 1149 ● de 26 Utrechtse gemeenten ondersteunen op het gebied van
1150 energiestrategie en daarmee een evenwichtig energielandschap in
1151 onze provincie mogelijk maken
- 1152 ● één onafhankelijke ombudsman die over alle beleidsterreinen
1153 gemachtigd is om gevraagd en ongevraagd advies te geven aan het
1154 bestuur
- 1155 ● open probleemstelling, transparante keuzes van beleid
- 1156 ● voor alle inwoners, bedrijven en instellingen van onze provincie een
1157 “right to challenge”. Hiermee kan herbezinning op (voor)genomen
1158 besluiten afgedwongen worden en kunnen nieuwe ideeën worden
1159 opgedaan

1160

1161 **Zelfstandigheid en samenwerking**

1162 Er zijn in Nederland bijna 100 gemeenten met een krimpende bevolking. Ook in de provincie
1163 kennen we er enkele. Krimp kan een sluipmoordenaar zijn. In eerste instantie lijkt sprake van
1164 een geringe daling, maar als de voorzieningen voor jonge gezinnen afnemen kan de
1165 bevolkingskrimp gaan versnellen. Montfoort, Oudewater maar ook De Bilt kampen hiermee.
1166 De provincie zal de krimpgemeenten actief ondersteunen om het voorzieningenniveau en de
1167 aantrekkingskracht van deze gemeenten op een goed niveau te houden. Daarbij is ook een
1168 rol weggelegd voor de grotere gemeenten en steden die in de nabijheid van deze
1169 krimpgemeenten liggen.

1170

1171 Veel van deze dorpen hebben een eigen karakter. Een beperking kan zijn, dat kleinere
1172 gemeenten niet altijd de taakbelasting aankunnen die het gevolg is van de overheveling van
1173 taken van het Rijk naar de gemeente. De provincie zal daarom ook op een betrokken wijze
1174 aandringen op samenwerking tussen gemeenten bij diverse uitvoerende taken. De provincie
1175 faciliteert gemeenten die aangeven te willen fuseren. Niet om gemeenten per definitie te
1176 laten fuseren, want de individuele karakters van kleine gemeenten moet behouden blijven,
1177 maar om ‘de achterkant’ efficiënter te maken. Bij eventuele fusies van dorpen, zal dan ook
1178 vooral naar karakter en samenhang gekeken moeten worden. Provinciegrenzen hoeven bij
1179 eventuele fusies niet heilig te zijn. Eveneens kunnen grotere gemeenten worden gevormd,
1180 waarbij een koepelraad zich richt op de zaken die de kernen overschrijden en de
1181 budgettering; en een coöperatieve dorpsraad zich richt op specifieke zaken in de

1182 betreffende kern. Op deze wijze wordt ook het democratisch gehalte van fusiegemeenten
1183 versterkt.

1184

1185 De kracht van samenwerking is voor inwoners dat dienstverlening en voorzieningen op peil
1186 blijven of beter worden. Vooruitlopend op een fusie of intensieve samenwerking kan het
1187 verbindend zijn om te kiezen voor een gezamenlijk bedrijventerrein of sportcomplex, dan
1188 zien inwoners en ondernemers de toegevoegde waarde.

1189

1190 ➤ **D66 wil:**

1191 ● behoud van over het hele gebied gespreide lokale inbreng bij
1192 fusiegemeenten

1193 ● afspraken over het voorzieningenniveau in fusiegemeenten

1194

1195 Utrecht en Europa

1196 De provincie Utrecht speelt zich nu al positief in de kijker van Europa. Wij zijn een van
1197 de meest competitieve regio's in Europa. Veel van de bedrijvigheid in onze provincie
1198 vindt op Europese schaal plaats. Dit resulteert onder meer in werkgelegenheid. Ma ar
1199 natuurlijk is er ruimte voor verbetering. Op cultureel gebied en op het gebied van
1200 duurzaamheid valt er in Europa zowel veel te halen, als te brengen: Europa moet beter
1201 in beeld komen in Utrecht, en Utrecht nog beter in Europa.

1202
1203 Sinds 1993 werken de provincies Flevoland, Noord -Holland, Utrecht en Zuid -Holland in
1204 Brussel samen onder de naam Regio Randstad. Daarnaast werken de afzonderlijke
1205 provincies min of meer parallel aan eigen Europa -strategieën. Samen met andere
1206 Randstadprovincies staat Utrecht het sterkst in haar contact met Brussel, maar de provincie
1207 moet daarnaast de samenwerking opzoeken met andere Europese regio's en een actieve rol
1208 spelen bij het beïnvloeden van Europees beleid.

1209
1210 De provincie neemt een taak op zich om de gang naar Europese subsidieloketten te
1211 vergemakkelijken voor gemeenten, start-ups en (middelgrote) bedrijven. Wat D66 betreft
1212 mag daar nog meer uitkomen. De mogelijkheid om een subsidieloket voor Brussel te
1213 openen moet worden uitgewerkt zodat de hoeveelheid en de kwaliteit van
1214 subsidieaanvragen worden vergroot.

1215
1216 Ook de voorsprong die Utrecht opbouwt op het gebied van 'healthy urban living' kan
1217 intensiever onder de aandacht worden gebracht. Op het gebied van landbouwbeleid en
1218 regionale ontwikkeling kan Utrecht profiteren van Europees beleid. Dit kan beter te worden
1219 uitgedragen door de provincie: Wat is de invloed van Europa op Utrecht? Welke EU-
1220 regelingen en programma's zijn van toepassing? Dat komt nog onvoldoende naar voren.
1221 Waar Utrecht actief inspeelt op Europese thema's, willen we dat breed uitdragen.

1222

1223 ➤ D66 wil:

- 1224 ● Een Provinciaal Europeeloket voor gemeenten, start-ups, bedrijven en
1225 onderwijsinstellingen om samenwerking en innovaties met Europese
1226 partners te stimuleren.
- 1227 ● De regio Utrecht als innovatieve en competitieve Europese regio, o.a.
1228 op het gebied van healthy urban living, actief promoten.
- 1229 ● Dat Europese thema's zichtbaar worden gemaakt en actief
1230 gepromoot.

1231

1232

1233

1234 Investeren en besparen

1235 **Plannen voor de toekomst zijn alleen haalbaar als de provincie financieel gezond is en**
1236 **blijft. Financieel op orde zijn, met een goe de buffer voor mindere tijden, is**
1237 **noodzakelijk. Ook voor lopende projecten geldt, dat de financië le huishouding op orde**
1238 **moet zijn. Pas dan kan er doelgericht en structureel geïnvesteerd worden.**

1239
1240 Het bereiken van onze doelen betreft niet alleen beleidsmatige keuzes. Ook ten aanzien van
1241 bijvoorbeeld aanbestedingen kan duurzaamheid één van de hoofdcriteria zijn, in plaats van
1242 prijs. Ook gevolgschade is een kostenpost. Ook voor de overheid geldt: goed koop is
1243 duurkoop., als de rekening van de gevolgschade tevoorschijn komt. Zo verdwijnen er nu
1244 miljarden naar kosten voor aanpassing aan het veranderende klimaat. Dat had voorkomen
1245 kunnen worden als de gevolgschade van fossiele brandstof was meegeteld.

1246
1247 Dit verkiezingsprogramma bevat wensen die belangrijk zijn voor D66. Voor een aantal
1248 wensen is extra geld nodig, maar een groot deel van die wensen kan ook ingevuld worden
1249 door de beschikbare middelen anders te besteden. Belangrijk daarbij is dat er per sal do,
1250 geen lastenverzwaring voor de inwoner zal plaatsvinden.

1251
1252 Geld dat niet aan zwart asfalt wordt uitgegeven, kan beschikbaar komen voor
1253 fietsverbindingen of reisknooppunten. Ook aan de inkomstenkant zijn er mogelijkheden. In
1254 het regeerakkoord is een kilometerheffing voor vrachtverkeer afgesproken. Daarom wil D66
1255 een hogere taks voor de provinciale wegen invoeren om het vrachtverkeer aan te moedigen
1256 meer gebruik te maken van de snelweg. Ook zetten we sterker in op de Europese Unie, die
1257 in veel regelingen meer geld beschikbaar heeft dan er wordt aangevraagd.

1258
1259 Op het gebied van verduurzaming wil D66 een extra slag maken. Dat kost geld. De uitkering
1260 uit Den Haag stijgt mee met de landelijke belastinginkomsten als gevolg van de
1261 economische groei. D66 wil dat me t name inzetten voor de energietransitie en het
1262 bevorderen van circulariteit. Om de toegankelijkheid tot financiering te vergroten, zal, naast
1263 het bestaande Energiefonds, ook een fonds toegankelijk voor niet -ondernemers worden
1264 gecreëerd. Beide fondsen zullen zich niet richten op het geven van subsidies, maar op het
1265 verstrekken van leningen die uit de besparingen worden terugbetaald.

1266
1267 De provincie moet transparanter worden over inkomsten, uitgaven en de dilemma's. Welke
1268 keuzes liggen aan de cijfers ten grond slag? Niet iedereen hoeft het overal mee eens te zijn,
1269 maar elke inwoner heeft het recht om te kunnen weten hoe de keuze is gemaakt. D66 wil
1270 daarom dat voor de provincie middels open data meer inzicht in inkomsten en uitgaven
1271 geeft.

1272

1273 De Ontwikkelingsmaatsc happij Utrecht (OMU) richt zich op vastgoed. Er moet een
1274 Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) gericht op bedrijven komen. Een derde
1275 maatschappij richt zich op de financiering van verduurzaming van particuliere woningen.
1276

1277 ➤ **D66 wil:**

- 1278 ● bij aanbestedingen en inkoop moeten de milieukosten (vervoer, bouw,
1279 gebruik, sloop) de doorslag kunnen geven
- 1280 ● lasten voor inwoners als geheel niet laten stijgen, maar wel
1281 onderzoeken of door beprijzing van niet-duurzaam gedrag de
1282 leefbaarheid van de provincie verbeterd kan worden
- 1283 ● gemeenten ondersteuning bieden in het woud aan Europese
1284 investerings- en onderzoeksprogramma's en zo als regio meer
1285 profiteren van deze onderzoeksbudgetten
- 1286 ● een volledige open en transparante provinciale boekhouding, waarin
1287 gemaakte keuzes en verschuivingen ten opzichte van andere jaren
1288 helderder worden toegelicht
- 1289 ● publieke taken en verantwoordelijkheden altijd onderwerpen aan
1290 democratische controle. Binnen alle samenwerkingsverbanden op
1291 interprovinciaal of intergemeentelijk niveau zal dit geborgd moeten zijn
- 1292 ● Initiatieven en beleidsvoornemens ondersteunen op basis van fondsen
1293 en zo min mogelijk op basis van subsidies.

1294

1295 Tot slot

1296 En nu heb je ons programma gelezen. Of delen ervan. Wat vind je er van? Wij kunnen ons
1297 voorstellen dat zoveel beleidsterreinen, met zoveel wensen en voornemens, onoverzichtelijk
1298 is.

1299

1300 Toch is er één grote lijn. Hoe vullen wij de ruimte in, de ruimte waarin wij leven, de ruimte
1301 waarin wij werken, de ruimte waarin wij reizen. Dat is drie keer ruimte.

1302 Wanneer wij praten over de ruimte waarin wij werken, dan kan dat niet anders dan ook naar
1303 de ruimte om te reizen te kijken. Dat geldt ook voor de ruimte waarin je woont. Je wilt naar
1304 je werk en terug. Je huis moet goed bereikbaar zijn, maar ook in een veilige buurt staan en
1305 in schone lucht. Nu, maar zeker ook in de toekomst.

1306

1307 Het kenmerk van deze ruimtelijke functies is dus, dat ze in elkaar grijpen. Daarom is er een
1308 integrale aanpak nodig, zodat de ruimte voor het één niet onevenwichtig ten koste gaat van
1309 de ruimte voor het ander. En de ruimte van nu mag ook niet ten koste gaan van de ruimte
1310 voor later. In al zijn samenhang zal onze leefomgeving continu moeten worden bekeken en
1311 ingevuld worden. Dat is ook wat de Omgevingswet beoogt. Deze treedt in 2021 in werking
1312 en vereist een helder en integrale visie op de inrichting van de omgeving. Utrecht is een
1313 prachtige provincie om in te wonen, werken en recreëren. Dat moet zo blijven. De
1314 Omgevingswet raakt alle provinciale kerntaken zoals bouwwerken, water, lucht, bodem,
1315 landschappen, natuur, infrastructuur en cultureel erfgoed en bepaalt hoe wij met zijn allen,
1316 vorm gaan geven aan de inrichting van onze fysieke leefomgeving.

1317

1318 Inderdaad: wij met zijn allen. Meer dan ooit is de inbreng van alle betrokkenen nodig.
1319 Daarom willen we ook een open bestuur. Van open probleemstelling tot openheid over de
1320 besluitvorming. Met experimenten voor de wederzijdse 'right to challenge'. We hebben
1321 elkaar nodig en dus mogen we ook een beroep op elkaar doen. Jij op het bestuur en het
1322 bestuur op jou.

1323

1324 De Omgevingswet zal een grote impact hebben over hoe de maatschappij haar omgeving
1325 vorm geeft. Daarom is het nu de tijd om onze kansen te pakken. Kansen om visie om te
1326 zetten in concreet beleid voor wonen, werken reizen en natuur. D66 heeft altijd integraal
1327 gedacht, zal altijd over de grenzen van beleidsterreinen heen blijven kijken. D66 denkt, durft
1328 en doet — zodat dromen verwezenlijkt worden.